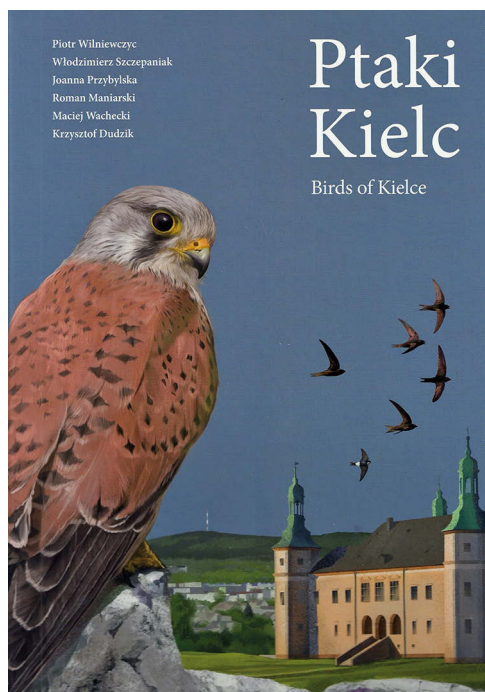

**Wilniewicz P., Szczepaniak W., Przybylska J., Maniarski R.,
Wachecki M., Dudzik K. 2022. Ptaki Kielc. Towarzystwo Badań
i Ochrony Przyrody, Kielce. ISBN 978-83-963072-0-0**

Tomasz Janiszewski

Katedra Badania Różnorodności Biologicznej, Dydaktyki i Bioedukacji Uniwersytetu Łódzkiego,
Banacha 1/3, 90-237 Łódź; tomasz.janiszewski@biol.uni.wroc.pl

Ostatnie trzydziestolecie to okres niesłychanie bogaty w publikacje awifaunistyczne, dotyczące zarówno terenu całej Polski, jak i poszczególnych jej regionów oraz pojedynczych miejscowości lub obszarów chronionych. Nieomal żadna z tych publikacji nie mogłaby jednak powstać bez współdziałania dużych grup ornitologów i obserwatorów ptaków, których aktywność terenowa była w tym okresie zupełnie niezwykła. Książka „Ptaki Kielc” jest właśnie takim, bardzo obszernym opracowaniem, które powstało w tym najlepszym, jak do tej pory, okresie polskiej awifaunistyki. Autorzy na ponad 460 stronach dokonują podsumowania wiedzy o ptakach zaobserwowanych zarówno w okresie lęgowym, jak i niełgowym na obszarze gm. Kielce (pow. 109,5 km²). Oprócz szczególnie obszernych, zbieranych w sposób systematyczny i planowy, danych z pierwszej dekady XXI wieku, znajdziemy też informacje sięgają-

ce wstecz aż połowy XIX wieku, w tym pochodzące z nie cytowanej dotąd w polskim piśmiennictwie pracy Tomkevica (1914), ale także ich aktualizacje do 2021 roku włącznie. Książka jest bogato ilustrowana. Znajdziemy w niej wiele kolorowych fotografii, głównie stwierdzonych w tym mieście 231 gatunków ptaków, ale także, co niezwykle ciekawe, gniazda z jajami przedstawicieli tutejszej awifauny lęgowej. Część ilustracyjną uzupełnia pewna liczba zdjęć przedstawiających kieleckie krajobrazy i typy siedlisk ptaków, a także liczne mapy z rozmieszczeniem stanowisk i liczebnością gatunków lęgowych, oraz tabele, m.in. podsumowujące wyniki prowadzonych tu obserwacji i diagramy prezentujące preferencje siedliskowe gatunków lęgowych. Książka podzielona jest na wiele części. Z tych umieszczonych na początku dowiemy się m.in. jak liczna była grupa obserwatorów, która poprzez przekazanie swoich danych przyczyniła się do powstania opracowania oraz poznamy charakterystykę fizjograficzną i środowiskową Kielc. W ko-

lejszych rozdziałach Autorzy przedstawiają sposoby zbierania informacji, a zwłaszcza metody prowadzenia liczeń ptaków, które posłużyły do przygotowania publikacji oraz dokonują ogólnej charakterystyki awifauny miasta. Następną najobszerniejszą częścią jest „Przegląd gatunków”, w którym w zróżnicowany sposób zawarto dane o występowaniu poszczególnych gatunków lęgowych i nielęgowych. Opisy te zawierają m.in. informacje o rozmieszczeniu, liczebności, trendach populacyjnych, wybiórczości siedliskowej, dużych koncentracjach, fenologii i elementach biologii. Ostatnie rozdziały poświęcone są analizie składu jakościowego i ilościowego awifauny lęgowej, w zależności od wyróżnionych przez Autorów typów środowisk, porównaniu awifauny Kielc i innych miast środkowej części Europy, opisowi jej zmian oraz problemowi zagrożeń i ochrony ptaków wraz z wykazem i krótkim opisem miejsc dla nich szczególnie cennych. Książkę kończą Appendix z wartościami zagęszczeń uzyskanych w cenzusach ptaków lęgowych w wybranych środowiskach Kielc, obszerny spis literatury oraz indeksy nazw gatunków w językach polskim, łacińskim i angielskim.

Jak już wcześniej wspomniano w ciągu ostatnich 3 dekad ukazało się sporo publikacji faunistycznych. W ostatnich latach wiele z nich zyskało bardzo na atrakcyjności edycyjnej, jednak część z nich nie posiada dostatecznych walorów jako źródło wiedzy. W przypadku „Ptaków Kielc” jest jednak zupełnie inaczej, gdyż udało się połączyć atrakcyjność formy z bogactwem treści dokumentujących stan tutejszej awifauny. Z pewnością książka ta, na przykładzie kolejnego dużego miasta, dokumentuje przebieg niezwykle interesujących procesów synurbizacji niektórych z rodzimych gatunków ptaków. Dzięki niej i wcześniejszym opracowaniom dotyczącym innych miast, cytowanym zresztą obficie przez Autorów, możemy się przekonać jak bardzo zróżnicowany pod względem tempa i obecnego stopnia zaawansowania jest to proces. Jest to też jeden z precyzyjnych opisów pozwalający na śledzenie zmian o takim charakterze w przyszłości, może już przy pomocy innych metodyk i programów badawczych, a także zapewne w innych składach osobowych, ale z niezwykle wartościowym punktem odniesienia do danych z początku XXI wieku. Są to powody dla których książka ta, ciągle w niezwykle atrakcyjnej dla recenzenta formie papierowej, powinna znaleźć się w bibliotece każdego ornitologa interesującego się awifauną miast i przebiegiem procesów synurbizacji. Z pewnością „Ptaki Kielc” niosą ze sobą także szereg walorów edukacyjnych. Z jednej strony bardzo atrakcyjne fotografie mogą zaciekać i przyciągnąć uwagę osób do tej pory tylko w sposób powierzchowny zainteresowanych ptakami, zwłaszcza tych zamieszkujących Kielce i ich okolice. Z drugiej strony Ci, którzy są już ich zadeklarowanymi miłośnikami, znajdą w opracowaniu zbiór zdjęć przedstawiających gniazda ptaków z jajami, przy czym wybrano tylko te, których lęgi zarejestrowano na terenie miasta, coś na co raczej trudno natrafić w dostępnych obecnie polskojęzycznych, popularnych książkach o ptakach. Mnie przynajmniej ten pomysł bardzo przypadł do gustu. Poza tym przy opisach gatunków lęgowych zamieszczono również informacje dotyczące występowania na świecie, w kraju oraz ekologii i zachowania się. Okiełznanie tak dużego i zróżnicowanego materiału faktograficznego, który próbuje się przedstawić w sposób syntetyczny i jednorodny zawsze budzi podziw. Zdecydowanie polecam każdemu ornitologowi i obserwatorowi ptaków lekturę książki „Ptaki Kielc” i własną ocenę tego, jak Autorom udało się wybrnąć z tego trudnego zadania.

Literatura

Tomkevic N.F. 1914. Pticy Klecko-Sandomiskago Krjazha. Izviestjija Petrogradskogo lesnogo instytutu 27: 187–307.